

Joseph
Roth
*Kör
Ayna*

Çeviri: AHMET ARPAD

♥ can
öykü

JOSEPH ROTH
KÖR AYNA

Die Erzählungen, Joseph Roth

© 2014, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Ocak 2014, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayanlar: Ayça Sabuncuoğlu, Nükhet Polat

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6 Kat: 3 Güven İş
Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1932-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

JOSEPH ROTH

KÖR AYNA

ÖYKÜ

Almanca aslından çeviren

Ahmet Arpad

 can

Joseph Roth'un Can Yayınları'ndaki diğler kitabı:

Radetzky Marşı, 2013

JOSEPH ROTH, 1894'te Yahudi bir ailenin çocuğu olarak Doğu Galiçya'daki Brody'de dünyaya geldi. Viyana ve Lemberg'de edebiyat ve felsefe öğrenimi gördü. Birinci Dünya Savaşı'na katıldı. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun çöküşü, Roth'un hayatında belirleyici bir rol oynadı. Savaştan sonra Viyana'ya dönerek sol eğilimli gazetelerde muhabirliğe başladı. Bu dönem, yazarın Habsburg monarşisine eleştirel yaklaştığı yazılarıyla Kızıl Roth olarak tanındığı dönemdir. 1920'de Berlin'e geçerek gazeteciliğe *Neue Berliner Zeitung* ve *Berliner-Börsen-Courier*'de devam etti. 1923-1932 yılları arasında liberal *Frankfurter Zeitung*'un muhabirliğini yaptı; bu dönemde SSCB, Polonya, İtalya ve Arnavutluk gibi ülkelere seyahat etti. Nasyonal Sosyalizmin Avrupa için oluşturacağı tehlikeyi bir kehanet gibi sezinleyen ilk romanı *Örümcek Ağı*, bu dönemin eseridir, ancak pek ilgi görmez. Roth ironik bir şekilde asıl başarısını dönemin savaş sonrası toplumu odağa alan ve güncelin nabzını tutan eserleriyle değil, emperyal Orta Avrupa'ya özlem duyan ve melankolik bir nostaljinin çekim alanına kapılan eserleriyle 1930'dan sonra yakalayacaktı. 1930'lu yılların başında önce *Eyub* adlı romanıyla, ardından da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yükseliş ve çöküşünü anlattığı, edebiyat tarihine başyapıtı olarak geçecek *Radetzky Marşı*'yla uluslararası çapta ün kazandı. Joseph Roth, 1933'te Hitler'in iktidara geldiği gün Fransa'ya göçtü. Kitapları Naziler tarafından kara listeye alındı ve yakıldı. Kendisiyle aynı durumda olan pek çok yazarın aksine Roth, sürgündeyken kitaplarını Hollanda ve Belçika'da yayımlatma olanağı buldu. Yine de son yıllarını mali kaygılar,

gelecek tasaları ve yoğun alkol tüketiminin hızlandırdığı hastalıklarla boğuşarak geçirdi. Roth, 1939'da sürgün yaşamı sürdüğü Paris'te sefalet içinde öldü.

AHMET ARPAD, 1942'de İstanbul'da doğdu. Orta ve lise öğrenimini Alman ve Avusturya okullarında, yükseköğrenimini İÜ Alman Dili Edebiyatı'nda tamamladı. 1968'den bu yana Almanya'da serbest gazeteci, fotoğraf sanatçısı ve çevirmen olarak yaşamını sürdürüyor. Özellikle Heinrich Böll, Gerhard Hauptmann, Hermann Hesse, Stefan Zweig, Anna Seghers, Pablo Neruda, Johannes M. Simmel, Thomas Bernhard ve Harry Mulisch'in çeşitli eserlerini dilimize kazandırmıştır. 2012'de Tarabya Çeviri Ödülü'ne layık görülmüştür.

İçindekiler

Örnek Öğrenci	11
Barbara	29
Kariyer	43
Şimdi Sözünü Edeceğim Yer... ..	53
Hasta İnsanlık	63
Bu Dünyada Gittikçe Azalıyor... ..	79
Kartel	85
Nisan	95
Kör Ayna	121
Karşıdaki Zengin Evi	171
Çilekler	177
Bu Sabah Bir Mektup Geldi... ..	217
Gençlik	227
İstasyon Şefi Fallmerayer	237
Güzelliğin Zaferi	267
Kayser'in Büstü	303
Aziz Ayyaşın Efsanesi	331
Deniz Canavarı Leviathan	367

ÖRNEK ÖĞRENCİ

Postacı Andreas Wanzl'ın biricik oğlu Anton, dünyada eği olmayan solgun, hatları çok keskin bir yüze sahipti. Dar yüzünde yukarıdan ağağı inen çarpık bir burun, tepesinde seyrek, bir perçem saç... Çocuğa ciddi bir insan havası veren geniş bir alın, altında hemen hemen hiç görünmeyen incecik bir çizgi gibi kaşlar, açık mavi, donuk gözler, büyümüş de küçülmüş bir çocuğun çok ciddi bakışları... Kötümserlik izlenimi uyandıran, hep birbirine yapışık ince dudaklar ve bu çok ilginç yüze uyum vermeye çalışan güzel, azametli bir çene. Anton'un başı incecik bir boynun üzerindeydi; çelimsiz, zayıf bir vücut yapısı vardı. Bu keskin hatlı yüzün, çelimsiz vücudun tam karşıtı, incecik kemikli bileklerinden sanki her an kopacakmış gibi sallanan, derisi kırmızı, iri elleriydi. Anton Wanzl hep şık ve temiz pak giyimliydi. Ceketini pırıl pırıl, çorabını deliksizdi, ellerinde, solgun yüzünün pürüzsüz cildinde de yara bere, çizik yoktu. Anton Wanzl oyun oynamaz, yaşlılarıyla dövüşüp boğuşmaz, komşunun bahçesinden elma da çalmazdı. Anton Wanzl sabahtan, akşamın geç saatlerine kadar sadece derslerine çalışırdı. Defterleri ve kitapları, hışırdayan beyaz ambalaj kâğıdıyla bir güzel kaplanmıştı. Birinci sayfalarında, bir çocuk için tuhaf sayılabilecek küçük ve zarif harflerle ya-

zılmış adı vardı. Çok başarılı bir öğrenci olarak aldığı karneler ikiye katlanmış halde, tuğla kırmızısı büyük bir zarfın içinde itinayla muhafaza ediliyordu. Bu zarfın hemen yanında da, okul arkadaşlarının kıskandığı çok güzel ve değerli pullarla dolu albümü durmaktaydı.

Anton Wanzl, kasabanın en uslu çocuğuydu. Okulda ders sırasında, kollarını istendiği gibi kavuşturup hiç sesini çıkarmadan oturur, çokbilmiş bakışlarını öğretmenin ağzına dikerdi. Tabii ki Anton sınıfın en başarılı öğrencisiydi. Öğretmenlerinin gözünde o tam bir örnek öğrenciydi. Ödev defterlerinde tek bir kırmızı çizgi yoktu. Kırmızı olan tek şey, her ödevin altındaki, en yüksek not kabul edilen 1'di. Öğretmen bir şey sorduğunda sakın sakın verdiği yanıtlar hep doğruduydu. Anton derslerine çok iyi hazırlanan bir öğrenciydi, tek gün olsun hastalandığı için okula gelmezlik etmiyordu. Ders boyunca sırasında hiç kıpırdamadan oturuyor, öğretmeni dikkatle dinliyordu. Okulda onun hoşuna gitmeyen tek şey, ders aralarındaki teneffüslerdi. Çünkü herkesin terk etmesi gereken sınıf havalandırılıyordu. İçeride kalan tek kişi, nöbetçi görevindeki "gözcü öğrenci"ydi. Avluya çıkan Anton bir kenarda duvara yaslanıp ürkek ürkek öylece duruyor, bağırp çağırarak koşuşturan çocukların kendisine çarpmalarından çekindiği için teneffüs boyunca hiç yerinden kıpırdamıyordu. Az sonra zil çaldığında derin bir nefes alıp rahatlıyordu. Gürültüyle sınıfa koşan çocukların peşinden, okulun müdürü gibi, başı önünde ağır ağır yürüyordu. Sınıfa girince hemen sırasına gidiyor, sessizce yerine oturuyor ve öğretmen içeri girdiğinde ayağa fırlayıp, "Yerinize oturun!" denene kadar dimdik öylece bekliyordu.

Anton Wanzl mutlu bir çocuk sayılmazdı. Sanki yakıcı bir hırs onu yiyip bitiriyordu. Bütün isteği, sınıftaki tüm öğrencilerden daha üstün olmak, onları geride bırakmaktı. Var gücünü bu isteğini gerçekleştirmeye vermeye başladı.

Anton'un artık bir hedefi vardı. O da, sınıfta "gözcü öğrenci" olmaktı! O günlerde bu görevi yapan çocuk pek başarılı bir öğrenci değildi, fakat sınıfın en büyüğü olduğu için öğretmenlerin kendisine güvendiği biriydi. Anton'un gözünde "gözcü öğrenci"; bir yerde sınıf öğretmenin temsilcisiydi. Öğretmen sınıfta olmadığı zamanlarda onun görevi; öğrencilere göz kulak olmak, gürültü ve yaramazlık yapanların adlarını listeye yazmak ve öğretmen gelince hemen kendisine vermek, karatahtayı silip temizlemek, süngerin hep ıslak, tebeşir uçlarının sivri olmasına dikkat etmek, arada bir öğrencilerden yeni okul defterleri, mürekkep ve sınıftaki ufak tefek tamiratlar için para toplamaktı. Böyle bir görev küçük Anton'u çok etkiliyordu. Kimi geceler, şimdiki "gözcü öğrenci"yi nasıl devirip yerine geçirim, diye kin dolu planlar yapıyor, kafasında sayısız düşünceyle gözüne pek uyku girmiyordu. Ve günün birinde, bunu nasıl yapması gerektiğine karar verdi.

"Gözcü öğrenci"nin tuhaf merakları vardı. Renkli kalemleri ve mürekkepleri, kanarya kuşlarını, güvercinleri ve civcivleri çok severdi. Bu gibi şeyler hediye etmekle onu kazanmak hiç de zor değildi. O günden sonra da bu öğrenci sınıfta istediği kadar yaramazlık yapsın, "gözcü" onu öğretmene şikâyet etmezdi. İşte Anton bundan yararlanmaya karar verdi. Fakat o hiç kimseye hediyeler veren biri değildi. Sınıfta bunu yapmayan bir öğrenci daha vardı. Ancak o çocuk, sınıfın en fakir öğrencisiydi. "Gözcü" kendisine hediye vermediği için Anton'u şikâyet edemiyordu, çünkü onun sınıfın en uslu çocuğu olduğunu bütün öğretmenler biliyorlardı. Bu nedenle "gözcü" ikide bir, hediye alamadığı zavallı fakir öğrenciyi şikâyet ediyordu. Bundan yüreklenen Anton da günün birinde sınıf öğretmenine gidip "gözcü"nin rüşvet alamadığı için hep o zavallıyı şikâyet ettiğini anlattı. Bu olay üzerine bir güzel sopa yiyen "gözcü" hemen görevinden

alındı, yerine başarılı ve uslu öğrenci Anton Wanzl getirildi. Kafasından geçeni başardığı için artık mutlu oldu.

“Gözcü öğrenci”nin oturduğu kara kürsüde yerini aldığı çok mutlu oldu. Diğerlerinden yüksekte olan bu yerde oturup sınıfta olup bitenleri gözlemek, Anton Wanzl için olağanüstü bir duyguydu. Hele öğretmen sınıfta olmadığı zamanlarda kalemiyle kimi notlar almak, bazı öğrencileri azarlamak, şakalaşırken biraz gürültü yapanları hemen öğretmene şikâyet etmek ve kimin ne ceza alacağını merakla beklemek onu gururlandırıyor. Kısa süre sonra, güvenini kazandığı sınıf öğretmeni defterlerini ona taşıtmaya başladığı için kendini çok önemli biri kabul etti ve daha da mutlu oldu. Anton Wanzl’ın hırsı durmak bilmiyordu. Kendine hep yeni yeni hedefler buluyor ve onlara ulaşmak için var gücüyle çalışıyordu.

Fakat bütün bunları yaparken öğretmenlere yağcılık yapmıyordu. Sakin kalıyor, her zaman gururunu koruyordu. Yapmak istediği en küçük şeyi bile, üzerinde iyice düşünmeden gerçekleştiriyordu. Öğretmenlerine karşı hep saygılıydı, dersten çıkarken paltolarını giymelerine yardımcı oluyordu. Onlarla nazik, yağcılık yapmadan konuşmaya çaba gösteriyordu. “Gözcü öğrenci” olarak görevini neredeyse bir memur gibi yerine getiriyordu.

Evde ona “Tonerl” diyen annesi ve babası, oğullarına hep cana yakın ve saygılı davranıyordu. Babası tipik bir kasaba posta memuruydu. Daha doğrusu yarı memur, yarı da mektuplarını taşıdığı insanların çoğunun sırrını bilen biriydi. Yerine göre ağırbaşlı ve temkinli, yerine göre uysal ve dalkavuk, yerine göre de bahşiş bekleyen bir posta memuruydu. Yıllardır çalışan her postacı gibi o da omuzları hafif öne bükük, dizleri kırık, ayaklarını sürüye sürüye yürüyordu. Postacı Wanzl ufak tefek ve zayıf biriydi. Kasketi başına göre biraz büyük, ayağındaki pantolon da biraz uzundu. Kasabada terbiyeli ve dürüst bir in-

san olarak tanınırdı. Şefleri ve kasabalılar onu severlerdi.

Postacı Wanzl evin tek oğluna, belediye reisi ve posta müdürüne duyduğu saygının aynısını duyuyordu. Evet, diye düşünüyordu, çalışmadığı kimi pazarları öylece otururken, posta müdürü çoktan müdür olmuş, benim Anton'um ise henüz küçük, kim bilir onu daha neler bekliyor! O bir belediye reisi olabilir, lise müdürü, hatta bölge sorumlusu da. Sonra uzun uzun düşünüyor, belki de bir bakan, diye mırıldanıyordu. Kafasından geçen böyle şeyleri kimi zaman karısına söylediğinde, kadıncağz üzerindeki önlüğün önce sağ, sonra da sol yakasını yaşlı gözlerine götürüyor ve iç geçirerek, "Evet, evet," diye konuşuyordu. Margarethe Wanzl, hem kocasına hem de oğluna saygı besliyordu. Onun gözünde posta memuru kocası kasabadaki birçok insandan daha üstün biriydi. Acaba oğlu bakan oldu mu ne yapardı, ona ne gözle bakardı?!

Küçük Anton da anne babasının kendisine gösterdiği sevgi ve dikkate hep sözlerini dinleyerek karşılık veriyordu. Tabii bunu yerine getirmesi hiç de zor olmuyordu, çünkü anne babası oğullarına iyi davranıyor, ondan zorla hiçbir şey talep etmiyordu. Anton için okulun en iyi öğrencisi olma çabaları evde de geçerliydi. Anne babasının onun için, oğlumuz çok iyi bir çocuk, demelerini istiyordu. Güzel havalarda evin önündeki, yumurta sarısına boyanmış tahta sıraya oturan annesi komşu kadınlara oğlunu överken, az ötede tavuk kafeslerine dayanmış, elindeki kitabı okuyan Anton'un gururdan göğsü kabarıyordu. Tabii gurur duyduğunu kadınlara belli etmemek için, konuştukları şeyler onu ilgilendirmiyormuş gibi kayıtsızca kitabını okumaya devam ediyordu. Anton Wanzl pişkin bir diplomatın tekiydi. Ve iyi biri olamayacak kadar akıllıydı.

Hayır, Anton Wanzl iyi biri değildi. O hiç kimseye ne sevgi duyuyordu ne de herhangi bir duygu besliyordu.

du. Sadece kendi aklınca iyi kabul ettiği ve yapması gerektiğine inandığı şeyleri yapıyordu. Anton kimseye sevgi göstermediği gibi, kimseden de kendisine sevgi göstermesini beklemiyordu. Duygularını belli etmediği için başkalarından beklentileri yoktu, kimsenin kendisine karşı sevecen olmasını istemiyordu. Anton mızımızın biri değildi. Ağlamazdı da. Anton Wanzl'ın gözyaşları yoktu. Ona göre, terbiyeli ve uslu bir insan ağlamamalıydı.

Ve zamanla Anton Wanzl büyüdü. Daha doğrusu, büyüyüp serpildi. Anton hiçbir zaman çocuk olmamıştı.

Liseye geçtiğinde de pek değişmedi. Onda değişen tek şey, daha çok özen verdiği dış görünümüydü. Lisede de ayrıcalıklı bir öğrenci olarak kaldı. Çalışkanlığı, terbiyeli davranışları ve yetenekleriyle diğerlerine örnek oldu. Neye el atsa başarılıydı, öncelikle sevdiği ve yeğlediği bir şey yoktu. Çünkü o, yaptıklarını çok ilgi duyduğu için yapıyordu, sevdiği için değil. Anton Wanzl lisede Schiller'in metinlerini büyük bir sahne sanatçısı gibi çok ateşli, coşkuyla okumayı beceriyordu. Öğrenci tiyatrolarına katılıyor, üstlendiği rolü oynarken bilmiş bilmiş konuşuyor, aşk üzerine bilgece sözler ediyor, okuldaki kızlara ise âşık olmuyor, daha çok onlara yol gösteren bir eğitimci gibi davranıyordu. Anton çok mükemmel dans ettiği, davranışları kusursuz, görgü kurallarını çok iyi bilen, giyimi mükemmel bir genç olduğu için her eğlenceye davet ediliyordu. Sınıftaki arkadaşlarına hep yardımcı oluyordu. Fakat bunu, yardım etmek içinden geldiği için değil, belki günün birinde benim de onlara gereksinimim olur, diye düşündüğu için yapıyordu. Öğretmenlerinin paltolarını tutmaya devam ediyor, kendisinden istenen şeyi heyecanlanmadan, işi büyütmeden hemen yerine getiriyordu. Anton, pek sağlıklı görünmemesine karşı hiç hastalanmayan bir öğrenciydi.

Çok başarılı lise bitirme sınavlarının, annesiyle babasının onu coşkuyla kucaklamasının, yakınlarının teb-

riklerinin ve başarı dileklerinin ardından Anton Wanzl, yükseköğrenimi üzerine kafa yordu ve teolojide karar kıldı! Belki solgun yüzü ve dış görünümü böyle bir öğrenime uygundu, fakat başaramazsa küçük de düşebilirdi! Hayır, ona göre bir meslek değildi bu. Düşündü, doktor olabilirdi. Ancak insanları pek sevdiği söylenemezdi. Yine vazgeçti. Aklına avukatlık mesleği geldi. Hiç de fena değildi. Hukuk öğreniminin ardından tabii savcı da olabilirdi. Yoksa felsefeye mi yazılıydı? Hayır, bu, idealist insanların mesleği idi. Peki, ya edebiyat? O da birçok insanın gözünde bir “dilenci mesleği”ydi. Düşündü, fakat o ünlü biri olabilir, para da kazanabilirdi, tabii eğer aklını kullanıp becerikli olursa. Bu konuda Anton yetenekliydi.

Ve sonunda üniversite öğrenimine başladı. Dünya o güne kadar böylesine güçlü bir öğrenci görmemişti. Anton Wanzl ne ağzına sigara koyuyor ne de bir yudum içki içiyordu. Kimseyle tartışmıyor, kavga da etmiyordu. Üniversite öğrencisi olarak herhangi bir derneğe üye olması kaçınılmazdı. Kendilerini geride bırakabileceği bazı kişilerle dostluklar kurdu. Dernekte önemli bir görev üstlendi, toplantılara katılıp konuşmalar yaptı. Anton’a ev kuşu diyen, okuyup durduğu için onunla alay eden birçok dernek üyesinin gözünde o yine de, daha birinci sömestrde olmasına karşın çok bilgi sahibi olan, saygı duyulacak bir kişiydi.

Anton öğretmenlerinin de daha ilk günden ilgisini çeken bir öğrenci oldu. Onu görür görmez, akıllı bir genç olduğunu anlamışlardı. Anton’a bilinmeyen çok şey sorulabilirdi; kısa sürede fark ettiler, o, ayaklı bir ansiklopediydi. Hemen hemen bütün kitapları tanıyordu, yazarlarının kim olduğunu, ne zaman ve hangi yayınevinde basıldığını da biliyordu. Yeni çıkmış kitaplar üzerine bilgi sahibiydi, hangilerinin düzeltilmiş yeni baskılarının yapılmış olduğu da ezberindeydi. O tam bir kitap

kurdu olmuştı. Profesörlerinin hoşuna giden bir yanı da vardı. Anton dersi ilgiyle takip ediyor, hiç yorulmadan sürekli başını sallıyordu. Profesörlerine hep hak veriyor, söylemiş olduklarına hiç karşı çıkmıyordu. Sömestr boyunca yapılan çalışmalarda Anton Wanzl kısa sürede profesörlerin sevdiği bir öğrenci oldu. Hep yardımseverdi, istenen her şeyi sesini çıkarmadan istekle hemen yerine getiriyordu. Çoğu öğrencinin bulamadığı kitapları bulmayı beceriyor, oturup toplantı ve konferans ilanlarını yazıyordu. Tabii üniversitede de profesörlerin paltolarını tutuyor, kapıdan çıkarken hafifçe eğilip nazikçe selam veriyor, gerekirse onlara eşlik ediyordu.

Anton Wanzl'ın kendini gösteremediği *tek bir* alan vardı: Aşk konusunda başarılı olamamıştı. Çünkü aşka gereksinimi olmadığı inancındaydı. Tabii arada sırada düşünmemiş değildi, bir kız arkadaşının olması; arkadaşlarının ve diğer üniversite öğrencilerinin gözünde onun değerini daha da artıracaktı. Belki o zaman kimi alaylara son verirdi. Çünkü kız arkadaşı olan Anton'a çevresi o günden sonra, büyük saygı duyulan ve değer verilen erişilmez bir erkek gözüyle bakardı.

Sınırsız hükmetme düşkünlüğü de ona her zaman boyun eğecek, istediği gibi şekil verebileceği birini aramıyor değildi. Ne de olsa Anton Wanzl bugüne kadar hep başkalarına boyun eğmiş, kendisinden istenen her şeyi hep yerine getirmişti. Fakat artık o, başkalarına emir vermek istiyordu. Söylediklerini en iyi yerine getirecek kişi de iyi yürekli bir kadındı. Yeter ki koca olarak bunu akıllıca becerebilsindi. Ve Anton bugüne kadar benzeri durumlarda becerikli olmasını hep bilmişti.

Genç Mizzi Schinagl, Popper & Eibenschütz Firması'nın iç çamaşırları satan bir dükkânında korse reyonunda tezgâhtar olarak çalışıyordu. Ufak tefek, cana yakın, iri gözleri tatlı bir karacayı andıran kızın, hafif kalkık

küçük burnu ve dar üstdudağı, hafif çıkık bembeyaz dişleriyle biraz küstah bir görünümü vardı. Anton'un dikkatini çektiği sırada, aynı dükkânın kravat ve mendil reyonunda çalışan Julius Reiner'le hemen hemen nişanlanmış gibiydi. Fakat Mizzi Schinagl'ın ne yüreği ne de kafası, Julius Reiner gibi bir erkeğin günün birinde kocası olabileceğini kabul edebiliyordu. Hayır, ufak tefek Mizzi onunla evlenemezdi, iki yıl önce çıraklığı döneminde şirket sahiplerinden Markus Popper'den esaslı iki tokat yemiş bu genç adam kocası olamazdı. Ona, başını kaldırıp bakabileceği, herkesin saygı gösterdiği, namuslu ve toplumda önemli yeri olan bir erkek gerekliydi. Mizzi Schinagl nasıl da çok istiyordu, dükkân kapandıktan sonra kapının önünde, başlarında renkli kasketler, işten çıkan tezgâhtar kızları bekleyen o genç üniversiteli erkeklerden biriyle tanışmayı. Sokakta böyle bir gencin kendisine laf atmasına hiç de karşı değildi, fakat şu Julius Reiner ne yaptığına sürekli dikkat ediyordu.

Aynı günlerde, Josefstadt Mahallesi'ndeki halası Marianne Wontek evinin bir odasını Anton Wanzl adında sempatik bir üniversite öğrencisine kiraya verdi. Bu genç adam çok dikkatli biriydi. Hele Mizzi Schinagl halasını ziyarete geldiğinde, genç kıza çok nazik davranıyordu. Bir süre sonra Mizzi, pazar öğleden sonraları eliyle yaptığı kahveyi Anton'un odasına getirmeye başladı. Genç adam da ona her defasında gülümsedi, çok nazik sözlerle teşekkür etti. Yine bir gün kahveyi getirdiğinde, Anton genç kızdan biraz oturmasını istedi, fakat Mizzi utanarak teşekkür etti, yüzü kızardı ve "rahatsız etmek istemem" gibisinden bir şeyler mırıldanıp halasının yanına döndü. Günün birinde Anton'la sokakta karşılaştı. Genç adam onu dostça selamladı ve bir süre birlikte yürümek istediğini söyledi. Mizzi sevinçle kabullendi, hatta evi pek uzak olmamasına karşın o gün yolu biraz uzat-

tı. Vedalaşırken de felsefe öğrencisi Herr Anton Wanzl'ın pazar günü buluşma önerisine "hayır" demedi. Tabii ertesi sabah da Julius Reiner'le atıştı.

Anton Wanzl o pazar randevusuna çok şık giyinmiş geldi. Dümdüz saçlarını o gün ortadan ikiye ayırmıştı, donuk mermeri andıran yüzünden de biraz heyecanlı olduğu belliydi. Kasabanın parkındaki bir banka Mizzi Schinagl'la yan yana oturdu ve genç kızla ne konuşacağını düşündü. O güne kadar hiç böylesine zor bir duruma düşmemişti. Fakat Mizzi'nin anlatacağı çok şey vardı. Konuştu durdu. Anton daha çok dinledi. Sonra akşam oldu, bütün parkı leylak kokuları kapladı, karatavuklar seslendi. Genç kız kendinden geçmiş gibi konuşmasını sürdürdü durdu. Ve Mizzi Schinagl aniden, kendinden geçmiş gibi, "Anton, ben seni seviyorum," deyiverdi. Genç adam çok şaşırıldı, bir an ne diyeceğini bilemedi. Mizzi Schinagl bu sözlerinin ardından ateşler gibi yanan yüzünü bir yere gizlemek istedi, başını çabucak Anton'un göğsüne dayadı. Böyle bir şey genç adamın başına hiç gelmemişti. Yaşamında o gün, kolalı gömleğinin yakası ilk kez buruştu, ütüsü gitti. Fakat kendine hâkim oldu, sesini çıkarmadı. Ne de olsa günün birinde böyle bir şey olacaktı, diye bir an düşündü.

Biraz sonra sakinleşti ve genç kıza verebileceği güzel bir yanıt buldu. "Ben seninim, sen de benimsin," diye mırıldandı. Bu sözler bir şiirden aklında kalmıştı. Hemen ardından da Ortaçağ Alman halk ozanları üzerine kısa bir konuşma yaptı, Walther von der Vogelweide'nin gücünden söz etti, genç kıza Alman dilinde XIX. yüzyılda gerçekleşen birinci ve ikinci sessiz değişimi anlattı, oradan anadilin güzelliğine atladı ve Alman kadınların ne kadar sadık olduğunu söyleyip konuşmasını bitirdi. Mizzi onu dikkatle dinlemesine karşın, söylediklerinin tek kelimesini bile anlamamıştı. Herr Anton Wanzl bilge

biriydi, böyle konuşması çok olağandı. Anlattıkları kızın kulağına karatavukların bağrıışması, bülbüllerin şakıması gibi güzel geldi. Fakat aşkın ve ruhunu saran ilkyazın etkisi dayanılmazdı, solgun dudaklarına kondurduğu öpücüklerle Anton'un konuşmasını kesiverdi. Mizzi'nin öpücükleri çok hoşuna giden genç adam da karşı koymadı. Yüzü bir öpücükler yağmuruyla ıslandı, Herr Wanzl ne karşı koyacak gücü kendinde buldu ne de o anda bunu yapmak istedi. Sonra kalktılar ve hiç konuşmadan eve doğru yürüdüler. Mizzi'nin anlatacağı çok şey vardı, fakat heyecandan ağzından tek kelime çıkmadı. Anton da çok düşünmesine karşın söyleyecek bir şey bulamadı. Az sonra, bir düzine ateşli öpücüğün ve defalarca sarılmanın ardından Mizzi'nin ona veda etmesine sevinmedi değil.

O, hatırlanmaya değer günden beri birbirlerini “seviyorlardı”.

Herr Anton Wanzl'ın yaşamı kısa sürede yine bir düzene girdi. Hafta içinde derslerine çalıştı, pazar günleri de sevdi. Ona sokakta yanında Mizzi'yle rastlayan üniversite arkadaşlarının çok imalı gülümsemeleriyle gurur duydu. Sabırlı ve çalışkandı. Aradan çok geçmeden üniversite Herr Anton Wanzl'a doktor unvanını verdi.

Hemen ardından da liseye stajyer öğretmen olarak tayini çıktı. Profesörleri onu içtenlikle önerdiler, lise müdürü de sevinçle karşıladı. Çok mutlu olan annesiyle babası yazdıkları mektupla oğullarını candan kutladılar.

Görevlendirildiği devlet lisesinin müdürü Sabbäus Kreitmeyr, öğrencilerinin sevdiği, sayısız “bağlantısı” olan ünlü bir filologdu. Geniş bir çevresi vardı. Eşi Cäcilie de toplum içinde oldukça etkindi, akşam toplantıları ve balolar düzenlemeyi severdi. Lise müdürü Kreitmeyr ile eşinin, Lavinia adında, bir an önce “elden çıkarmak” istedikleri bir de kızları vardı. Kendini tamamen mesleğine veren bütün eski nesil bilim adamları gibi Kreitmeyr de

evin işlerine karışmazdı, ailenin tüm sorumluluklarını saygıdeğer eşinin omuzlarına yüklemişti. Kızları Lavinia hep söz dinleyen, çok uysal bir çocuktur. Eline roman kitapları almazdı, bütün ilgisi eskiçağ mitolojisiydi. Eve gelen piyano öğretmeni, genç virtüöz Hans Pauli'ye kısa sürede âşık olmuştu.

Hans Pauli tam sanatçı ruhlu, genç bir adamdı. Lavinia'nın biraz çocukça, saf yaradılışı hoşuna gidiyordu. Aşk konusunda ise deneyimsiz sayılırdı. Kreitmeyr ailesinin kızı, birlikte saatler geçirdiği ilk kadındı. Lavinia'nın ona olan hayranlığını daha önce pek yaşamış sayılmazdı. Ancak Lavinia geniş alnı, cansız bakan donuk gözleriyle öyle güzel bir kız değildi. Çirkin de değildi, çünkü endamlı oluşu Hans Pauli'nin hoşuna gidiyordu. Onun düşündüğü Alman kadınıydı. Sadık olacaktı, bütün sanatçı eşleri gibi kaprislerine katlanacaktı, gerektiğinde onu teselli edecek ve sakinleştirecekti. Hans Pauli'nin gözünde genç Lavinia, böyle nitelikleri olduğu için kendine çok uyan biriydi. Onun henüz tomurcuk veren, el dokunulmamış bir gençliğe de sahip olduğunu sezen Herr Hans Pauli, sanatçı hayal gücünün etkisinde kaldı; ünlenmeye başlayan virtüöz, Fräulein Lavinia Kreitmeyr'e âşık oluverdi.

Herr Anton Wanzl, Kreitmeyr ailesinin evinde geçirdiği ilk akşamda, bu iki insan arasındaki ilişkinin farkına vardı. Genç Lavinia Kreitmeyr hiç hoşuna gitmedi. Fakat yaşamı boyunca hep örnek öğrenci olmuş Anton'un içgüdüleri, ona, Lavinia'nın kendisine uyan bir eş, lise müdürü Sabbäus'un da çok uygun bir kayınpeder olacağını söyledi. Şu çocuk ruhlu sanatçı Pauli'yle kolayca baş edebilirdi. Önemli olan, akıllıca davranmasını becermekti. Ve Anton bu konuda oldukça yetenekli biri sayılırdı.

Anton Wanzl o akşam, aradan daha yarım saat geçmeden, bu evde sadece lise müdürünün eşi Cäcilie'nin sözünün geçtiğini keşfetti. Eğer genç Laivinia'nın elini

tutmak istiyorsa, önce annesinin kalbini kazanmalıydı. Yaşlı insanlarla gençlerden daha iyi anlaşmayı becerdiği için de lise müdürünün eşine çok centilmence davrandı. O günden sonra Anton, akılsız virtüöz Pauli'nin Lavinia'ya söyleyeceği şeyleri lise müdürünün eşine biraz sevecen, biraz dalkavukça söyledi. Rakibi Hans Pauli'ye de yerine göre soğuk, yerine göre alaycı davrandı. Müzisyenin sanatçı ruhu kısa süre içinde karşısındakinin nasıl biri olduğunu ortaya çıkardı. Anton'un akılsız bir virtüöz sandığı Pauli, onun kişiliğini birçok öğretmenden ve akıllı profesörden daha çabuk sezdi. Fakat bu Hans Pauli bir diplomat değildi. Her karşılaştıklarında görüşlerini Anton'un suratına çekinmeden söylüyordu. Anton Wanzl ise soğukkanlı ve tarafsız kalmayı biliyordu. Onun bu tepkisizliği Pauli'yi daha da öfkelerince, genç adam bütün bilgi yanını ortaya çıkarıp ağırlığını koyuyordu. Böyle anlarda Hans Pauli'nin yapabileceği bir şey yoktu. Çünkü bütün müzisyenler gibi o da her konuda bilgi sahibi değildi. Düşlerle geçen bir yaşam ona karşısındakiy-le savaşacak gücü vermiyordu. O zaman da utanarak geri adım atmak zorunda kalıyordu.

Fräulein Lavinia Kreitmeyr, Bach'a, Beethoven'a ve Mozart'a hayrandı. Aynı zamanda, tanınmış bir filologun kızı olarak bilime de saygı duyuyordu. Hans Pauli ona daha ilk günden, herkesin, insanların, bitkilerin, hayvanların, kısacası bütün doğanın dinlemesi gereken bir Orpheus gibi gelmişti. Fakat şimdi gelen, Prometheus'tu. Lise müdürü Herr Kreitmeyr'in evine Olympos Dağı'ndan ateş getirmişti. Hans Pauli ise yanlış davranışlarıyla birkaç kez kendini küçük düşürmüştü. Toplantılarda artık ona pek önem veren kalmamıştı. Karısının gittikçe daha çok övgüyle söz ettiği Anton Wanzl'in değeri lise müdürü Kreitmeyr'in gözünde gün geçtikçe arttı. Ve sonunda, her sözünü dinleyen uslu kızı Lavinia'yı yanına çağırdı, Dr.

Kör Ayna, XX. yüzyıl Almanca edebiyatın değerli yazarlarından Avusturyalı Joseph Roth'un tüm öykülerini okurlarıyla buluşturuyor.

Roth, 1916 ile 1936 yılları arasında kaleme aldığı on sekiz öyküyle farklı yolculuklara çıkarır okurunu. Birinci Dünya Savaşı'nın ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dağılmasının ardından gelişen yeni dünya düzeninde bocalayan insanların yaşantılarına doğru yapılan bu yolculukların mekânları ve izlekleri birbirinden farklıdır.

Roth'un öykü kişilerinin peşinden kentin lüks caddelerine, yoksul mahallelerine, köprü altlarına, bazen taşraya, bazen de açık denizlere sürükleniriz. "Vatan" olarak bildikleri coğrafyaları yok olunca artık maziye gömülmüş bir düzeni, beyhude çabalarla canlandırmaya çalışan yersizyurtsuzlaşmışların; "modern" kent yaşamında ve taşrada oradan oraya savrulanların; kendilerini, içinde soluk al(ama)dıkları dünyadan kurtaracak bir umuda sıkıca tutunan fakat her seferinde yazgılarına yenik düşenlerin yaşantılarına tanıklık ederiz.

Roth'un keskin bir gözlem yeteneğiyle kaleme aldığı öyküleri, başat tınının yalnızlık olduğu hüznü bir ezgi gibidir. Bu hüznün eşlikçisi ise kimi zaman ince bir alay kimi zaman da sevecen bir mizahtır. Anlatılanlar, farklı bir döneme ve coğrafyaya aittir; fakat öykülenen, insan ruhuna hiç de yabancı olmayan "tutunamama"nın farklı veçheleridir. Tam da bu nedenle *Kör Ayna*, pek çok değerli edebiyat yapıtı gibi evrenselliğini korur.

Kapak resmi: John Singer Sargent

☞ canyayinlari.com ♥ twitter.com/canyayinlari f facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-1932-5

9 789750 719325